

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

1-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 1 (5) - 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahammadovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafuz Sabitxonovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdulkaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo‘limi psixologik xizmat boshlig‘i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po‘latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo‘tayeov Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro‘yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo‘yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas‘uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Xadjamuratova Matlyuba Xashimovna</i> YOSHLARNI IJTIMOIIY HIMOYA QILISHNING TARIXIY ILDIZLARI	11-15
<i>Abdimo‘minov Oybek Bektemirovich</i> MARKAZIY OSIYODA KO‘PTOMONLAMA MUNOSABATLAR: TARIXIY YONDASHUVLAR, SIYOSIY VA IQTISODIY INTEGRATSIYA	16-22
<i>Шадманов Турдибай Рузибаевич</i> ПРОБЛЕМЫ ПЛАНИРОВАНИЯ ПРИ СТРОИТЕЛЬСТВЕ ЖИЛЬЯ В УЗБЕКИСТАНЕ В ПЕРИОД 1940-1960 ГГ	23-27
<i>Мирзаева Наргиза Беркиновна, Рузиева Мухлиса Баходир кизи</i> ИНВАЛИДНОСТЬ И ЕЕ ИСТОРИЯ. СОЦИАЛЬНАЯ ЗАЩИТА ИНВАЛИДОВ В УЗБЕКИСТАНЕ	28-33
<i>Abdug‘aniyev Bekzod Abduvali o‘gli</i> SUG‘DIYLARDA DIN MASALASI: ZARDUSHTIYLIK VA MAZDAKIYLIK	34-40
<i>Umrzoqov Maqsud Shokirovich</i> V.L.VYATKINNING SAMARQANDNING TARIXIY YODGORLIKLARINI O‘RGANISHGA DOIR ISHLARI	41-46
<i>Ochildiyev Lochinbek</i> QASHQADARYO VOHASI TARIXIY-MADANIY YODGORLIKLARI, ZIYORATGOHLARI ULARNING TARIXIY-ETNOGRAFIK XUSUSIYATLARI	47-56
<i>Mamatqulov Bekzod, Bozorov Alisher</i> O‘ZBEKISTONDA SANOAT TARMOQLARINING RIVOJLANISHIDA JANUBIY VILOYATLARNING O‘RNI (1924-1991-YILLAR)	57-64

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Мамажонов Акрамжон</i> МОЛИЯВИЙ НАТИЖАЛАР (УМУМЛАШГАН ДАРОМАДЛАР) ТЎҒРИСИДАГИ ҲИСОБОТ ВА УНИ ШАКЛЛАНИШИ	65-71
<i>Xolmuratov Xolilla</i> O‘ZBEKISTONDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINI RIVOJLANTIRISH VA ENERGO-SAMARADORLIKNI OSHIRISH ISTIQBOLLARI: IQTISODIY VA IJTIMOIIY TAHLIL	72-83
<i>Karimov Khojakbar</i> INNOVATION POTENTIAL AND TECHNOLOGICAL DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN’S MANUFACTURING SECTOR: ENHANCING EFFICIENCY THROUGH AI-DRIVEN MANAGEMENT OF INNOVATIVE INFRASTRUCTURES	84-90
<i>Тўлаков Улуғбек Тошмаматович</i> СОЛИҚ МАЪМУРИЯТЧИЛИГИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШДА ИННОВАЦИОН ЁНДАШУВЛАР	91-105

<i>Xolmurotov Fozil</i> RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISH VA EKSPORTNI RIVOJLANTIRISH ORQALI MINTAQAVIY IQTISODIY BARQARORLIKNI TA'MINLASH: NAZARIYA VA AMALIY YONDASHUVLAR	106-118
<i>Komilov Bakhtiyorjon</i> OPPORTUNITIES AND CHALLENGES IN E-COMMERCE LOGISTICS IN CENTRAL ASIA	119-129
<i>Abdusattorov Sodiqjon</i> TA'LIM XIZMATLARI BOZORIDA TADBIRKORLIK FAOLIYATI TURLARI	130-134
<i>G'anibayev Ixomjon</i> AUDITORLIK DALILLARI ISHONCHLILIGINI TA'MINLASHDA INTERVYU USULINING AHAMIYATI	135-145
<i>Akhmedov Khasan</i> ISSUES OF IMPROVING THE SYSTEM OF COMPENSATION PAYMENTS UNDER COMPULSORY CIVIL LIABILITY INSURANCE	146-153
<i>Саттаров Абдусамат Умирқулович</i> МИНТАҚАВИЙ ИҚТИСОДИЁТДА БАҲОЛАШ МЕТОДИКАСИ ВА УНДА ЭКОНОМЕТРИК УСУЛЛАР	154-159
<i>Musamukhamedov Azimjon Jamoliddinovich</i> O'ZBEKISTONDA ISLOMIY MIKROMOLIYA: BARQARORLIK VA FAROVONLIK SARI ADOLATLI YO'L	160-168
09.00.00 - FALSAFA FANLARI	
<i>Xaitov Elmurod Bekmurodovich</i> DUNYO AHOLISINING O'SISH DINAMIKASIGA TA'SIR ETUVCHI IJTIMOYIY KO'RSATKICHLAR VA AHOLI HAYOT SIFATI	169-174
<i>Shaydullayev Normuhammad</i> BIOEPISTEMOLOGIYA YOKI EPISTEMOLOGIYADA FANLARARO YONDASHUVLAR	175-179
<i>Sulaymonov Maxmudjon Shuxratbekovich</i> O'ZBEKISTONDA FUQAROLIK POZITSIYASI SHAKLLANISHIGA TA'SIR KO'RSATUVCHI IJTIMOIY OMILLARNING FALSAFIY TAHLILI	180-185
<i>Berdaliyeva Sevara</i> YUSUF XOS HOJIBNING AXLOQIY QARASHLARINI SHAKLLANISHINING TARIXIY-IJTIMOYIY OMILLARI	186-198
<i>Ergashev Urolbek Berkinovich</i> AHMAD TOSHKO'PRIZODA ILMLAR TASNIFINING AHAMIYATI	199-205
<i>Qaxorov Pulotjon Xursanmurodovich</i> INSON GO'ZALLIGI VA UNING AXLOQIY VAHOSI	206-211
<i>Абдуллаходжаев Гайрат</i> ГЛОБАЛИЗАЦИЯ И ЕЁ ВЛИЯНИЕ НА ЭСТЕТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ МОЛОДЕЖИ	212-215
<i>Ro'ziyev Maqsud O'rinovich</i> ABULHASAN BAHMANYOR SHAXSIYATI VA MA'NAVIY MEROSI	216-220

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>O'zbekov Umidjon Narzullo o'g'li, Boboqulova Nilufar Xayrullo qizi</i> BOSHLANG'ICH TA'LIM INGLIZ TILI DARSLARIDA OG'ZAKI NUTQNI SHAKLLANTIRISH	221-225
<i>Kamalova Madina</i> CHINGIZ AYTMATOV ASARLARIDA BOLA RUHIYATI	226-230
<i>Karimov Rivojiddin Gulamjonovich</i> DISCOURSE AND ITS LINGUOCULTURAL INTERPRETATION	231-240
<i>Baxtiyorova Maftuna Baxtiyorovna</i> INGLIZ TILIDA ANTROPONIMIK BIRLIKLARNING LEKSIK-SEMANTIK TAHLILI	241-246
<i>Nurmuxammedov Yusuf Shakarboyevich</i> FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNING MA'NO QATLAMLARI, METAFORA VA METONIMIYA KABI LINGVISTIK HODISALAR BILAN ALOQASI	247-251
<i>Xujakulov Ravshan Isroilovich</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA XALQ TABOBATIGA OID LEKSIK BIRLIKLARNING DERIVATSION TADQIQI	252-258
<i>Olimova Khurshida Vaydillayevna</i> "PROPER NOUNS IN ENGLISH AND UZBEK: STRUCTURE AND THEIR UNIQUE FEATURES"	259-263
<i>Ermatov Ixtiyor, Risqulova Muslima</i> "DEVONU LUG'OTIT TURK" ASARIDA TOPONIMLARNING BERILISHI	264-269
<i>Abduraimova Dinara Bahodir qizi, Abdullayeva Nilufar Ramazonovna</i> INGLIZ TILIDAGI LEKSIK MATERIALLARNI BOYITISHDA ZAMONAVIY TEKNOLOGIYALARNING O'RNI	270-273
<i>Mardonov Maxmud</i> LATIFALARNI TASNIF QILISH MEZONLARI VA TASNIFOTI	274-280
<i>Nazarov Sardor Shamurodovich</i> A COMPARATIVE STUDY OF STRUCTURAL-SEMANTIC CHARACTERISTICS OF ENGLISH AND UZBEK LANGUAGE WORD COMBINATIONS	281-284

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Абдурасулова Кумриниса Раимкуловна, Каракетова Дилноза Юлдашевна</i> КРИМИНОЛОГИЯДА САБАБИЯТ	285-302
<i>Yumatov Bogdan Olegovich</i> APPROACHES TO UNDERSTANDING THE PRINCIPLES OF ANTI-CORRUPTION MONITORING	303-309
<i>Абдурахманова Нодирахон</i> ПРОБЛЕМЫ ИМПЛЕМЕНТАЦИИ СМАРТ-КОНТРАКТОВ В ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО УЗБЕКИСТАНА	310-317
<i>Бекбутаева Лобар</i> СОЦИАЛЬНАЯ ЗАЩИТА ПРАВ ДЕТЕЙ-СИРОТ И ДЕТЕЙ, ОСТАВШИХСЯ БЕЗ ПОПЕЧЕНИЯ РОДИТЕЛЕЙ: МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВЫЕ СТАНДАРТЫ И НАЦИОНАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ	318-323

<i>Nishonov Abdulloh Ubaydulloh o'g'li</i> CHIQUINDILARNI TRANSCHEGARAVIY TASHISH VA OLIB O'TISHNING XALQARO HUQUQIY TARTIBI	324-329
<i>Саидов Шохруххон Музаффарович</i> ПРОКУРАТУРА ОРГАНЛАРИНИНГ ҲУҚУҚ ИЖОДКОРЛИГИ ФАОЛИЯТИДАГИ ИШТИРОКИНИ БАҲОЛАШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ	330-338
<i>Maxmudov Sunnat Azim o'g'li</i> AYBLILIK TO'G'RISIDAGI MASALANI HAL QILMAY TURIB JINOYAT ISHINI TUGATISH TARTIBI: QONUNCHILIKDAGI MUAMMOLAR TAHLILI	339-348
<i>Inomxo'jaeva Sanobar Muxammadixonovna</i> JAMIYATDA HUQUQIY ONGNI RIVOJLANTIRISHDA HUQUQIY TARBIYA USULLARINING AHAMIYATI	349-355
<i>Mirzakarimova Dilafruz Doniyorovna</i> SUN'IY INTELLEKT, ROBOTOTEXNIKA VA HUQUQ: SUN'IY INTELLEKTNING XAVFSIZ KIBERXAVFSIZLIK TIZIMLARIGA TA'SIRI	356-362
<i>Raximjonova Nargizaxon Raximjonovna</i> YAGONA JINOYATNING JINOYAT-HUQUQIY TAVSIFI	363-368
<i>Dehqanov Raxmatilla Mirzaraxmat o'g'li</i> ISTE'MOLCHILAR ISHTIROKIDAGI TRANSCHEGARAVIY MUNOSABATLAR UCHUN QO'LLANADIGAN HUQUQ	369-374
13.00.00 - PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Iminaxunova Iroda Xuseynovna</i> DIAGNOSTIK YONDASHUV ASOSIDA XORIJIY TILNI O'QITISH IMKONIYATLARI	375-379
<i>Xusanova Mohira</i> XORIJIY TILLARNI O'QITISH VA NAZORAT QILISHNING MAZMUNI	380-386
<i>Haqberdiyev Baxtiyor Rustamovich</i> TEXNIK VA SAN'AT FANLARINI INTEGRATIV O'QITISHDA SINERGETIK KOMPETENTLIKNI TAKOMILLASHTIRISH	387-391
<i>Erkulova Feruza Melikuziyevna</i> THE ROLE OF METHODOLOGICAL TRAINING IN ENHANCING PROFESSIONAL COMPETENCE OF FOREIGN LANGUAGE TEACHERS	392-402
<i>Malikova Madina Abduraxmon qizi</i> INGLIZ TILI DARSLARINI O'QITISH JARAYONIDA HAMKORLIK VA KOOPERATIV O'QITISH TEKNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING USTUVOR USULLARI	403-407
<i>Умаров Азиз Авазович</i> РОЛЬ ДИАЛОГИЧЕСКОЙ РЕЧИ В ОБУЧЕНИИ РУССКОМУ ЯЗЫКУ: МЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ	408-412
<i>Рахмонова Шалола Фахриддин кизи</i> ЖАМИЯТ РИВОЖЛАНИШИДА МЕДИА КОМПЕТЕНЦИЯНИНГ ЎРНИ	413-417
<i>Boymirzaeva Raximaxon Xoshimjonovna</i> XALQ TA'LIMI PEDAGOGLARNI MALAKASINI OSHIRISH JARAYONIDA HUQUQIY ONG VA HUQUQIY MADANIYATINI YUKSALTIRISHGA OID XORIY TAJRIBASI	418-427

<i>Jamolova Mohigul Baxtiyorovna</i> BO'LAJAK CHET TILI FANI O'QITUVCHILARINING TANQIDIY FIKRLASH QOBILİYATLARINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY VA METODIK ASOSLARI	428-432
<i>Raxmatov Mirzo Mukimovich</i> BO'LAJAK INFORMATIKA O'QITUVCHILARIGA DASTURLASH TILLARINI O'QITISHNI TAKOMILLASHTIRISHDA SEMIOTIK YONDASHUV	433-438
<i>Umirova Mamlakat Imomovna</i> NUTQIY MADANIYATNI O'STIRISHNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI	439-442
<i>Nafasov Arslon Komilovich</i> TARIX FANINI O'QITISH PEDAGOGIK TADQIQOTLAR OBYEKTI SIFATIDA	443-448
<i>Valiyeva Nasiba Xadiytullayevna</i> OLİY TA'LIMDA O'QITISHNI RAQAMLASHTIRISHDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK METOD VA MODELLAR	449-455
<i>Мухаммадиева Угилрой Холмуродовна</i> ФОРМИРОВАНИЕ НАВЫКОВ И КОМПЕТЕНЦИЙ В ОБЛАСТИ СИНХРОННОГО ПЕРЕВОДА У СТУДЕНТОВ	456-463
<i>Qosimova Ozoda Xudoynazarovna</i> PEDAGOG XOTIN-QIZLARNING IJTIMOY FAOLLIGINI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOY- PEDAGOGIK TAHLILI	464-472

Received: 20 December 2024

Accepted: 5 January 2025

Published: 15 January 2025

Article / Original Paper

THE ROLE OF THE SOUTHERN REGIONS IN THE DEVELOPMENT OF INDUSTRY NETWORKS IN UZBEKISTAN (1924-1991 YEARS)

Mamatkulov Bekzod Sherozovich,
University of Economics and Pedagogy
Department of "History and Social Sciences"
associate professor, Ph.D
E-mail: mamatqulovbek@gmail.com

Bozorov Alisher Tolmasovich,
University of Economics and Pedagogy
graduate student
E-mail: bozorovqarshi@gmail.com

Abstract. In this article, the development of industries in the Kashkadarya and Surkhandarya regions of the southern regions of Uzbekistan in 1924-1991, the role and importance of these regions in the field of heavy and light industry are analyzed based on scientific sources.

Keywords: industry, factory, plant, women, gas, chemistry, heavy industry, light industry, building materials, power stations, flour factories, food, textile, personnel policy, mining industry.

O'ZBEKISTONDA SANOAT TARMOQLARINING RIVOJLANISHIDA JANUBIY VILOYATLARNING O'RNI (1924-1991-YILLAR)

Mamatqulov Bekzod Sherozovich,
Iqtisodiyot va pedagogika universiteti
"Tarix va ijtimoiy fanlar" kafedrası
dotsenti, t.f.f.d

Bozorov Alisher Tolmasovich,
Iqtisodiyot va pedagogika universiteti
magistranti.

Annotatsiya. Ushbu maqolada 1924-1991-yillarda O'zbekiston janubiy hududlari Qashqadaryo va Surxondaryo viloyatlarida sanoat tarmoqlarining rivojlanishi, og'ir va yengil sanoat sohasidagi mazkur viloyatlarning o'rni hamda ahamiyati ilmiy manbalar asosida tahlil etiladi.

Kalit so'zlar: sanoat, fabrika, zavod, xotin-qizlar, gaz, kimyo, og'ir sanoat, yengil sanoat, qurilish materiallari, elektr stansiyalar, un zavodlari, oziq-ovqat, to'qimachilik, kadrlar siyosati, kon sanoati.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I1Y2025N08>

Barcha jabhalarda bo'lgani kabi so'nggi yillarda iqtisodiy sohada ham islohotlar natijasida sanoat ishlab chiqarish tizimida sezilarli o'zgarishlar yuz berdi, bu esa mamlakatning zamonaviy sanoat taraqqiyotini ta'minlash uchun keng imkoniyatlar yaratdi. Iqtisodiy

jarayonlarni demokratlashtirish, siyosiy tizimda jiddiy o'zgarishlar kiritish, boshqaruvda yangi yondashuvlarni joriy etish va sanoat korxonalariga turli shakllarda egalik qilishning yangi tizimlarini yaratish, shuningdek, soha xodimlarini malakasini oshirishda katta yutuqlar erishildi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning ta'kidlashicha: "Sanoat sohasidagi siyosatni samarali amalga oshirish, sanoatni innovatsion asosda tashkil etish, tashqi bozorlarda yuqori talabga ega mahsulotlar ishlab chiqarishni rag'batlantirishga alohida e'tibor qaratish lozim" [1, 14-b].

Markaziy Osiyo davlatlarida milliy hududiy chegaralar tashkil etilganidan so'ng siyosiy, ijtimoiy va iqtisodiy jarayonlarning yangi bosqichi boshlangan. Ushbu o'zgarishlarga bir nechta omillar ta'sir qilgan. Xususan, O'zbekiston faqat SSSR tarkibidagi suveren respublika sifatida mavjud bo'lib, ittifoq davlatining mohiyati unitar davlat sifatida shakllangan edi.

SSSRda sanoatlashtirish siyosati tarixini tadqiq qilgan olim V. Lelchuk "SSSRni sanoatlashtirish: tarixi, tajribasi, muammolari" nomli risolasida sanoatlashtirish siyosatining maqsadini quyidagicha izohlaydi: "SSSRda sanoatlashtirish asosiy maqsadi birinchidan, texnik va iqtisodiy qoloqlikni bartaraf etish; ikkinchidan, iqtisodiy mustaqillikka erishish; uchinchidan, qoloq qishloq xo'jaligi uchun texnik bazani ta'minlash; to'rtinchidan, yangi sanoat tarmoqlarini rivojlantirish; beshinchidan, kuchli harbiy-sanoat majmuasini yaratishdan iboratdir".

Sanoatlashtirish jarayonini amalga oshirish uchun zarur bo'lgan mablag'lar asosan qishloq xo'jaligidan olinishi va mahalliy aholining mehnat salohiyatidan foydalangan holda ta'minlanishi kerak edi. Bu o'zgarishlar o'zbek ziyolilarining noroziligiga sabab bo'ldi. Ularning bu boradagi fikr-mulohazalari keskin tanqid qilindi. Shunday qilib, o'zbek ziyolilari milliy sanoatni rivojlantirish va yo'lga qo'yishdagi harakatlari "burjua mafkurasini targ'ib qilish" sifatida qoralandi. Mustafo Cho'qayev o'z asarlarida sovet hukumatining O'rta Osiyodagi siyosatining asl mohiyatini ochib berishga uringan va paxta yetishtirish uchun asosiy yerlar ajratilganligi sababli, mamlakatning g'allaga bo'lgan qaramligini ta'kidlagan.

O'zbekistonda mavjud korxonalarining ko'pchiligi mayda sanoat korxonalarini hissasiga to'g'ri keldi. Masalan, barcha sanoat korxonalarining 65 foizini mayda sanoat korxonalarini tashkil etdi. Bundan tashqari sanoat ishlab chiqarishining 90 foizi qishloq xo'jaligi xom ashyosini qayta ishlashga asoslangan edi. Shu tariqa respublika sanoati faqat bir tomonlama ixtisoslashtirilib, uning 2/3 qismiga yaqini paxta tozalash sanoati hissasiga to'g'ri keldi. O'sha davr adabiyotlarda Sovet davlatini iqtisodiy rivojlantirishda O'rta Osiyo Respublikalari zimmasiga xomashyo yetkazib berish vazifasi yuklatilganligi ochiq ifoda qilib berilgan [2, 54-b].

Markazning o'z manfaatlaridan kelib chiqib, sanoatni yo'lga qo'yishga harakat qilish tendensiyasi birinchi besh yillik rejalarida ham yaqqol o'z ifodasini topdi:

1. Qishloq xo'jaligini rekonstruksiya qilish ehtiyojlariga xizmat qiluvchi sanoat: birinchi navbatda paxta – qishloq xo'jaligi texnikasi, irrigatsiya qurilishi uchun metall konstruksiyalar, azotli o'g'itlar ishlab chiqarish.

2. Sanoatning chorvachilik, paxta, ipak, charm, yangi texnik ekinlar, bog'dorchilik va uzumchilik mahsulotlarini qayta ishlash, shuningdek, qazib olish sanoati hamda respublikaning neft, oltingugurt, tuz, grafit va boshqa tabiiy resurslarini o'zlashtirish.

3. Mamlakatning o'sib borayotgan ehtiyojlarini qondiradigan sanoat – oziq-ovqat, kiyim-kechak, to'qimachilik, trikotaj, poligrafiya yo'nalishlarini rivojlantirish.

4. Qurilish materiallari sanoati – sement, g'isht, ohak, plitka, shifer, qamish va boshqalar.

Sanoat korxonalarini viloyatlar bo'yicha joylashtirishda doimiy ravishda nomuvofiqliklar mavjud bo'ldi. Masalan, 1927–1928-yillarda O'zbekiston hududida jami 191 ta yirik sanoat korxonasi bo'lib, ularni viloyatlar bo'yicha taqsimlaganda quyidagi holat bilan izohlanadi. Toshkent, Farg'ona viloyatlarida sanoat korxonalarini ko'pchilikni tashkil etgan bo'lsa, Samarqandda 29 ta, Andijonda 19 ta sanoat korxonalarini faoliyat yuritgan. Yirik sanoat korxonalarini eng kam bo'lgan hududlar Surxondaryo va Qashqadaryo viloyatlariga to'g'ri keldi [3, 102-b].

1927 – 1928-yillardagi O'zbekistondagi sanoat korxonalarini soni*

№	Viloyatlar	Yirik sanoat korxonalarini soni (1927 – 1928-yillar)
1	Toshkent	65
2	Farg'ona	37
3	Namangan	8
4	Andijon	19
5	Samarqand	29
6	Buxoro	13
7	Surxondaryo	1
8	Qashqadaryo	2
9	Qoraqalpog'iston ASSR	5
10	Respublika bo'yicha jami	191

Jadvaldagi ma'lumotlarga asoslanib, respublika sanoat korxonalarini asosan Toshkent, Farg'ona, Samarqand va Andijon viloyatlarida joylashgani ko'rinadi. Shu bilan birga, Surxondaryo, Qashqadaryo viloyatlari va Qoraqalpog'iston ASSR bu borada orqada qolgan. Masalan, Surxondaryo viloyatida o'sha davrda faqat 1 ta, Qashqadaryoda esa 2 ta sanoat korxonasi faoliyat yuritgan.

1927-1928-yillarda O'zbekistondagi sanoat korxonalarini soha bo'yicha taqsimlanishida ham o'ziga xoslikni ko'rish mumkin. Yirik sanoat korxonalarini tarkibida paxta tozalash zavodlari 43 ta, qurilish materiallari sanoati 17 ta, elektrostansiyalar va un zavodlari 16 tadan, yog' zavodlari 7 ta, metalni qayta ishlovchi korxonalar 5 tani tashkil etgan [4, 7-b].

1927 – 1928-yillardagi O'zbekistondagi sanoat korxonalarini sohalari bo'yicha taqsimlanishi*

№	Sohalar	1927-1928-yillar
1	Yirik sanoat korxonalarini	191
2	jumladan elektrostansiyalar	16
3	Neftni qayta ishlash korxonalarini	2
4	Kimyoviy	2
5	Metallni qayta ishlovchi	5
6	Qurilish materiallari sanoati	17
7	Paxta tozalash	43

8	Xlopchata bumajmaya	1
9	Ipakchilik	3
10	Tikuvchilik	2
11	Pozyabzal	3
12	Pusht	2
13	Yog' zavodlari	7
14	Un zavodlari	16
15	Konserva zavodi	3

O'zbekistondagi sanoat korxonalarini orasida paxta tozalash, qurilish materiallari, elektrostansiyalar, un zavodlari hissasi yuqori edi. Respublikada mavjud 191 ta yirik sanoat korxonasi 43 tasi paxta sanoatiga tegishli bo'ldi. Uning 20 tasi Farg'ona viloyatida joylashtirildi. O'zbekiston sharoitida ba'zi oziq-ovqat sanoati korxonalarini ko'paytirishga imkon bo'lsa-da, ammo turli bahonalar ro'kach qilinib sohada yangi korxonalar barpo etilmadi. Respublika miqyosida faqat 3 ta konserva zavodi mavjud edi.

1925 – 1928-yillarda sanoat mahsulotlari mulk egaligi shakllari nuqtai nazaridan tahlil etiladigan bo'lsa, 1925 – 1926-yillarda davlat sanoati 97,2 foiz, kooperativ sanoati 1,5 foiz, xususiy sanoat esa 1,3 foizni tashkil etgan. 1927 – 1928-yillarda sanoat mahsulotlari mulk egaligi shakllaridan davlat sanoati 96,3 foiz, xususiy sanoat 0,4 foizni tashkil etib kamayish tendensiyasi kuzatilgan bo'lsa, bu davrda kooperativ sanoati 3,3 foizni tashkil etdi[5, 23-b].

Yuqoridagi raqamlar tahlili shuni ko'rsatadiki, ishlab chiqarilgan sanoat mahsulotlari davlat korxonalarini hisobiga to'g'ri keldi. Kooperativ va xususiy sanoat korxonalarining mahsulot ishlab chiqarishdagi hissasi 1-2 foizdan nariga o'tmadi. Respublikadagi asosiy sanoat korxonalarini Ittifoq tasarrufida bo'lib, respublika va mahalliy hokimiyat tasarrufidagi korxonalar kam bo'ldi. Masalan, 1926-1927-yilda O'zbekiston sanoat korxonalarining 76,4 foizi Ittifoq tasarrufida bo'lsa, 1927-1928-yilda ularning salmog'i 78,4 foiz bo'ldi. Respublika ko'rsatkichi esa bu yillarda pasayib borib, 16,8 foizdan 14,1 foizga tushdi. Shuningdek, sanoat korxonalarini ham kamayib bordi. 1926-1927-yili faoliyat olib boruvchi sanoat korxonalarini soni 175 tadan 1927-1928-yilda 165 taga tushadi. Bu korxonalariga ishchilar soni o'rtacha 77-80 kishidan to'g'ri keldi. Ammo toshko'mir sanoatida turli sabablar tufayli bir korxonaga to'g'ri keladigan ishchilar soni kamayib bordi. Masalan, 1926-1927-yilda bu 83 kishi bo'lsa, 1927-1928-yilda 80 kishiga tushdi. O'zbekistonda 1926-yili 500 va undan ziyod ishchi va xizmatchilar ishlaydigan korxonalar soni 3 ta bo'lsa, 1928-yili ular soni 6 taga ko'paydi. 1932-yil O'zbekistonda sanoat korxonalarini va ishchilar soni arxiv manbalariga asoslanib o'rganilganda, ular Ittifoqqa qarashli sanoat korxonalarini, Respublikaga qarashli sanoat korxonalarini va mahalliy sanoat korxonalariga ajratilib, asosan Respublikaga qarashli sanoat korxonalarini ulushi yuqori bo'lib, jami ishlab chiqariladigan mahsulotning yarmidan ko'pini ishlab chiqargan [6, 57-b].

Shu tariqa, O'zbekiston iqtisodiyoti XX asrning 20-yillari oxirlarida paxta yetishtirishga yo'naltirildi. Qishloq xo'jaligida donli ekinlar maydoni kamaytirildi. Paxta hosildorligini oshirish uchun tarmoqni mexanizatsiyalash, mineral o'g'itlardan keng foydalanish va yangi g'o'za navlarini yaratish kabi ishlar jadallashtirildi. Mamlakat to'qimachilik sanoatini paxta xom ashyosi bilan ta'minlash va chet elga qaramlikni bartaraf etish maqsadida VKP (b) MK siyosiy byurosi 1929-yil iyulda Glavxlopkomning faoliyati bilan bog'liq maxsus qaror qabul qilib, unda

shunday belgilandi: “Ittifoq to‘qimachilik sanoatini chet eldan keltiriladigan paxtadan mustaqil qilish, shuningdek, sanoatni yanada rivojlantirish uchun zarur bo‘lgan resurslarga ega bo‘lish” maqsadida ekin maydonlarini kengaytirish zarurligi ta‘kidlandi.

O‘zbekiston hukumati rahbarlari oshkora ravishda O‘zbekistonni Ittifoqning xom ashyo bazasiga aylantirish uchun kurash olib bordi. Bu haqda partiya va davlatning turli anjuman va yig‘inlarida baralla nutqlar so‘zlandi. 1930-yil 4-iyunda O‘zbekiston KP (b) V syezdida A. Ikromov shunday dedi: “O‘zbekiston Ittifoq to‘qimachilik sanoati uchun xom ashyo bazasidir. Oldimizda sanoatni chet el paxtasidan xalos qilish va bu bilan Ittifoqni industrlash katta rol o‘ynash vazifasi turibdi”.

Ko‘rilgan “sa‘y-harakatlar”, olib borilgan tadbirlar natijasida 1932-yil O‘zbekistonda yalpi paxta hosili 807,3 ming tonnaga yetdi. Bu 1928-yilga nisbatan 48 foiz ko‘p edi. 1930-1931-yillarda Sobiq Ittifoq yig‘ishtirilgan paxtaning 75 foizi O‘zbekiston hissasiga to‘g‘ri keldi. 1928-1929-yillarda o‘zida 44 ta paxta tozalash zavodi bo‘lib, shuning yarmiga yaqini, ya‘ni 50 foizi Farg‘ona, Andijon hududiga joylashtirildi. Shuningdek, 1927-1928-yillarda paxta tozalash zavodlari 8515 tonna, 1931-1932-yilda 13 390 tonna paxta qayta ishlandi [7, 101-b].

Paxta tozalash zavodlari yil davomida 5-7 oy davomida faoliyat ko‘rsatdi. Zavodlarni ta‘mirlashga alohida e‘tibor qaratildi. Masalan, 1931-yilda mavjud 41 ta paxta tozalash zavodining 29 tasi to‘liq qayta ta‘mirlanib, faqat 12 tasida ba‘zi kamchiliklar qolgan edi. “Uzbekxlopka” korxonasi daromadi 1924-yilda 3 286 475 rubl 42 kop., 1925-yilda esa 9 057 195 rubl 35 kop. bo‘lgan. 1928-yilda Qoraqalpog‘istonda faqat 2 ta paxta tozalash zavodi faoliyat yuritgan bo‘lsa, 1932-yilda ularning soni 3 taga yetgan. Bu zavodlar To‘rtko‘l, Xo‘jayli va Chimboyda joylashgan bo‘lib, 1928-1929-yillarda ularni qayta qurish uchun 54 ming rubl, 1930-1931-yillarda esa 235 ming rubl ajratilgan.

O‘zbekistonda to‘qimachilik fabrikalari bilan birga tikuv fabrikalari qurilishiga ham muayyan darajada e‘tibor berila boshlandi. 1929-yil sentyabrda Buxoroda 150-200 ishchiga mo‘ljallangan tikuv fabrikasi qurilishi haqida qaror qilindi. Fabrikaga dastlab mahalliy millatga mansub ayollardan 100 kishi jalb etildi. Ular orasida Orifa Saidova, Saida Ochilova, Nigina Subhonova, Ozoda Fatxullayeva, Gulnora Nuriddinova bor edi.

Ipakchilik sanoati O‘zbekistonda paxta sanoatidan keyin ikkinchi o‘rinda turdi. 1929-1930-yil ma‘lumoti bo‘yicha O‘zbekistonda ipakni qayta ishlash hunarmandchiligi bo‘yicha 17 625 kishi shug‘ullandi. Ular soni O‘rta Osiyo bo‘yicha 25 052 kishi edi. Ipakni qayta ishlash bo‘yicha hunarmandlarning asosiy qismi Farg‘onada joylashgan edi. O‘zbekiston hunarmandlar ittifoqi tayyorlagan mahsulotning 12,9 foizi yoki 8 205 ming so‘mlik mahsulot mazkur kasb egalari hissasiga to‘g‘ri keldi [9, 35-b].

1928-1932-yillarda O‘zbekistondagi hunarmandlarni sohalar bo‘yicha taqsimlaganda, ipak to‘quvchi hunarmandlar sonini yildan yilga o‘sganligi, aksincha, pillakashlar soni kamayganligi bilan izohlandi. Amma shu davrda boshqa hunarmandlarga nisbatan faoliyatlari murakkabroq bo‘lgan ipak yigiruvchi va ipak bo‘yovchilar kamchilikni tashkil qildi.

Qashqadaryo okrugining Shahrisabz va Kitob tumanlarida yetishtirilgan ipak Farg‘ona okrugidagi ipaklardan yuqori sifatga ega edi. Bu hududda ipak qurti yetishtirish darajasining yuqoriligi, o‘z navbatida, shu sohada zavod qurish zaruratini yuzaga keltirdi. Biroq, bu mintaqada pillakashlik fabrikasi qurilmadi. Shahrisabz va Kitob tumanlarida ishlab chiqarilgan ipak o‘ziga xos xususiyatlari va sifati bilan ajralib turib, bu to‘g‘ridan-to‘g‘ri hududning tabiati bilan bog‘liq edi.

O'zbekistonda terini qayta ishlash sohasi ham rivojlantirilib borildi. 1928-1929-yillari O'zbekistonda 3 ta terini qayta ishlash zavodi faoliyat olib bordi. Tarmoqdagi eng yirik korxonalar Toshkent ko'n zavodi 1928-yilda ishga tushirildi.

1926-1927-yillarda O'rta Osiyoga umumiy qiymati 4 mln rublik 7 500 tonna qog'oz chetdan keltirildi. Shuni hisobga olib, 1928-1929-yil Toshkentda qog'oz fabrikasi qurishga qaror qilindi. Shu maqsadda budjetdan 100 000 so'm ajratildi. Mazkur zavod qurilishi yuzasidan VSNX soyuzining qog'oz sanoati bo'yicha ilmiy-texnika Sovetining maxsus komissiyasi mutaxassisi Gorbunov rahbarligida ish olib boradi. Komissiya O'rta Osiyo qamishi qog'oz uchun har tomonlama qulay xom ashyo ekanligini, Toshkent shahrida qog'oz fabrikasi qurish zavodi uchun qog'oz narxining 18 foizga arzonlashishini aniqladi.

Sanoat ishlab chiqarishda mayda kustar hunarmandchiligi muhim mavqeni egalladi. 1927-yil SSSR bo'yicha kichik sanoatning barcha sohalarda band bo'lganlarning umumiy soni 4 mln. kishini tashkil etdi. Shu yili ular 4,6 mlrd so'mlik mahsulot ishlab chiqarib, jami sanoat mahsulotining 29 foizini tashkil etdi. Ishlab chiqarilgan mahsulotning 51 foizi kiyim-kechak, 44 foizi metall, 51,3 foizi yog'ochni qayta ishlash bilan bog'liq bo'ldi. O'zbekistonda 1928-yili kustar hunarmandchiligi sanoati mahsulotining davlat sanoati mahsulotiga nisbatan salmog'i 45,7 foizni tashkil qildi. Ular ishlab chiqargan mahsulotning umumiy qiymati 10,2 mln. rubl bo'lib, umumiy sanoat mahsulotining 3,2 foizini tashkil etdi. Demak, yuqoridagi raqamlardan ko'rinib turibdiki, O'zbekistonda kustar – hunarmandchilik sanoatining salmog'i davlat sanoatiga nisbatan Ittifoqda yuqori edi [10, 43-b].

1927-yil 3-may Qashqadaryo okrugi kustar sanoat korxonalarining birinchi qurultoyi bo'lib o'tadi. 1929-yil Qashqadaryo va Surxondaryo okruglari hunarmandlar ittifoqi tashkil etildi. Qashqadaryo okrugi hunarmandlari ittifoqi 41 ta artelga 1 800 ta a'zo birlashtirildi. 1928-yil O'zbekistonda 2 675 nafar hunarmand, 200 ta artelga birlashtirildi. O'zbekistonda hunarmandchilik asosan qadimiy shaharlarda rivojlandi. Masalan, 1930-yil ma'lumotiga ko'ra, O'zbekiston hunarmandlarning 63,4 foizi shaharlarda, 31,6 foizi qishloqda faoliyat olib bordi. Turkmanistonda esa bu ko'rsatgich 9,0 foiz va 91,0 foizga to'g'ri keldi.

O'zbekiston oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish bo'yicha o'z an'alariga ega. Bu sanoat asosan mahalliy xom ashyoni qayta ishlashga ixtisoslashgan. Oziq-ovqat sanoatida go'sht sanoati asosiy tarmoqlardan sanaladi. 30 yillariga qadar O'zbekiston aholisini go'sht bilan mayda va tarqoq qassobxonalar va qo'shxonalar ta'minlab keldi. 1929-yili qo'shxona negizida Toshkent go'sht kombinati ishga tushirildi. 1932-yili go'sht sanoati respublika xalq xo'jaligi rejasiga alohida sanoat tarmog'i sifatida kiritilib, Toshkent, Samarqand, Andijon, Buxoro, Kattaqo'rg'on, Termiz, Qarshi, Qo'qon shaharlaridagi 8 ta shahar qassobxonasi, Samarqand va Buxorodagi muzxonalar birlashtirilib "O'zgo'shtsovitishsanoat" tresti tashkil etildi. Oziq-ovqat sanoatining yetakchi tarmoqlaridan biri yog'-moy O'zbekistonda, qadimdan rivojlandi. Kunjut, zig'ir, indov, masxar urug'idan juvozlarda yog' olgan. 1925-1926-yillarda O'zbekistonda jami 6 ta yog' zavodi ishlab turgan bo'lsa, 1927-1928-yillarda 7 ta bo'ldi. Shuningdek, ularda ishchilar soni 1 724 tadan 2 293 taga ko'paydi [11, 97-b].

O'zbekistonda sanoatlashtirish siyosatini amalga oshirish jarayonida hududda sanoat mahsulotlar ishlab chiqarishning ixtisoslashuvi bo'yicha o'zgarishlar ham bo'ldi. Buning sababi ushbu tarmoq mahsulotlariga nisbatan ehtiyojning yuzaga kelganligi va Ittifoq manfaatlaridan kelib chiqib, hududlarni sun'iy ravishda ixtisoslashtirilganligi bilan izohlanadi. Sanoatlashtirish siyosatining salbiy oqibatlarini bilan birgalikda, mazkur jarayonning natijasi sifatida

hududlarning rivojlanishi va bugungi kundagi viloyatlarning sanoat sohasidagi ixtisoslashuvi hamda ulardagi ishlab chiqarishning taraqqiy etishining ildizi sifatida ham ta'kidlash joizdir.

O'zbekiston Respublikasi rivojlanishida tarkibiy o'zgarishlarni chuqurlashtirish, yetakchi tarmoqlarni modernizatsiya va diversifikatsiya qilish, mintaqalarni integratsiyalashgan va muvozanatli rivojlantirish, ularning salohiyatidan samarali foydalanish kabi omillar milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirishning ustuvor yo'nalishlari deb belgilandi.

Sanoatlashtirish siyosatining natijasi sifatida, shu soha olimlarining fikriga ko'ra, bugungi kunda hududlarda mavjud faoliyat turlari bo'yicha o'tkazilgan hisob – kitoblar shahar va tumanlar sanoatida chuqur ixtisoslashuv, ya'ni klasterlar tuzishning yuqori salohiyati mavjudligi va shakllanganligini ko'rsatadi. Qashqadaryo viloyatining tuman va shaharlari misolida qiyosiy tahlil sifatida quyidagicha izohlanadi:

- neft va tabiiy gaz qazib olish (G'uzor, Muborak, Nishon tumanlari) hamda tog'-kon sanoati bilan bog'liq faoliyatga (Koson, Kitob, Chiroqchi, Shahrisabz va Yakkabog' tumanlari);
- oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarishga (Qarshi va Shahrisabz shaharlari, Qamashi, Koson, Kitob, Chiroqchi, Shahrisabz tumanlari);
- teri va unga tegishli mahsulotlar ishlab chiqarishga (Qarshi shahri, G'uzor va Yakkabog' tumanlari);

Hududda sanoatning tog'-kon xom ashyosini qazib olish, oziq-ovqat, to'qimachilik, kimyo mahsulotlari, qurilish materiallari va mebel ishlab chiqarishga ixtisoslashuvi asosan boy xom ashyo resurslari, foydali qazilmalar konlari hamda qishloq xo'jaligi mahsulotlarining mavjudligi bilan bog'liqdir.

O'zbekiston Respublikasi davlat statistika qo'mitasining ma'lumotlariga ko'ra Shahrisabz, Termiz va Xiva shaharlari shaharlarda sanoatning rivojlanganlik darajasi bo'yicha guruhlanganda, sanoat rivojlanishi past darajada bo'lgan shaharlar sifatida izohlanadi. Bu ham sanoatlashtirish siyosatining asorati sifatida mazkur jarayonning salbiy oqibati sifatida baholanadi. Chunki 1925-1941-yillarda Qashqadaryo, Surxondaryo va Xorazm viloyatlari sanoat korxonalarining faoliyati hamda soni jihatidan oxirgi o'rinlarda edi.

Viloyatlar kesimida sanoat ixtisoslashuvi va ishlab chiqarish tarmoqlari tarkibining tahlili shuni ko'rsatadiki, tadqiq etilgan davr natijalari va ta'sirlari bugungi kunda hududlar sanoatining rivojlanish xususiyatlari va ixtisoslashuv jarayonlari bilan chambarchas bog'liqdir. Ayniqsa, viloyatlar kesimida sanoatning chuqur ixtisoslashuv jarayoni 1925-1941-yillardagi sanoatlashtirish siyosatining natijasi sifatida tushuntiriladi. Masalan, kimyo sanoatida 1930-1940-yillarda Toshkent, Farg'ona, Navoiy, Samarqandda sanoat korxonlari qurilib, bu hududlarning shu sohada ixtisoslashuvini ta'minlab, sanoatning yetakchi tarmog'i sifatida shakllanishi viloyatlarning o'sish poydevori sifatida baholanmoqda.

Shunday qilib, XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab, sanoat sohasida ma'muriy-buyruqbozlik tizimi o'rnatilib, yangi iqtisodiy siyosat orqali sanoatda ba'zi ijobiy o'zgarishlar sodir bo'lsa-da, Ittifoq sanoatining yalpi mahsulotidagi O'rta Osiyo respublikalarining hissasi juda past bo'lib qolgan. Sanoatni rivojlantirishda bir tomonlama yondashuv qo'llanilib, faqat qishloq xo'jaligi bilan bog'liq yo'nalishlarga e'tibor qaratildi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – T.: "O'zbekiston" NMIU, 2021. – B. 134.

2. Mo‘minov N. M. Sovetlarning O‘zbekistonni sanoatlashtirish uchun kurashi. (1928 – 1932-yillar). – T., 1959. – 302 bet
3. Jo‘raqulov O., Ergasheva J. Qashqadaryo sanoati tarixi. – Qarshi: Nasaf, 1996; – 65 bet
4. Mamatqulov B.SH.O‘zbekistonda sanoatlashtirish siyosatining amalga oshirilishi va uning oqibatlari (1925-1941-yy.); Monografiya. T.: “Lesson Press” MCHJ nashriyoti. - 2023. -134 b.
5. Sharipov A. O‘zbekistonda oziq-ovqat sanoatining rivojlanishida. – T., “O‘zbekiston”, 1973. – 290 str.
6. R-88-fond-O‘zbekiston SSR rejalashtirish qo‘mitasi fondi, 1-ro‘yhat, 35 yig‘ma jild, 47-varaq.
7. R-89-fond- O‘zbekiston SSR Xalq xo‘jaligi Kengashi fondi, 1-ro‘yhat, 9-yig‘ma jild, 170-varaq.
8. R-767-fond- Butunittifoq paxta sanoati xodimlari kasaba uyushmasining O‘rta Osiyo viloyat qo‘mitasi fondi, 1-ro‘yhat, 49- yig‘ma jild, 8-varaq.
9. Yoqubov G‘ulom. Sanoatimizdagi o‘pirilishlarga qarshi kurashimiz! // Qizil O‘zbekiston. - 1930.- 21-fevral;
10. Jo‘raqulov O., Ergasheva J. Qashqadaryo sanoati tarixi. – Qarshi: Nasaf, 1996; 219 bet
11. Tursunov S. va boshqalar. Surxondaryo tarixi. – T., 2004. – 271 bet.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 1 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).